

การพัฒนากลไกสังคมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนากลไกสังคมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และวัตถุประสงค์รองเพื่อศึกษาสภาพกลไกการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่พบในปัจจุบัน วิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณโดยการสอบถามประธานกลุ่มหรือบุคลากรหลักที่ดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทชุมชนเป็นผู้ผลิต ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างในระดับ 1 - 5 ดาว จำนวน 203 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ และการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการตีความสร้างข้อสรุป และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานกลุ่มและสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Interview) กับสมาชิกกลุ่มที่มีแนวปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 10 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยหาความเหมือน ความต่าง และการแปรเปลี่ยนไปเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อให้ได้ ร่างกลไกสังคมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แล้วจึงนำกลไกที่ได้ไปตรวจสอบโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญภาครัฐ นักวิชาการ และตรวจสอบโดยใช้เทคนิครากหญ้ากับผู้นำภาคเอกชนและภาคประชาชน แล้วจึงนำข้อเสนอแนะของผู้แสดงทางสังคมทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา และตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า กลไกสังคมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เกิดขึ้นและปรับตัวตลอดเวลาในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกกลุ่ม ในรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ทั้งภายในและระหว่างกลุ่ม โดยมีภาคี

ภาคส่วนต่างๆ แสดงบทบาทกระตุ้น เร่งเร้าและส่งเสริม ในสภาพที่มีความซับซ้อน และหลากหลาย อยู่ตลอดเวลา การปรับตัวของกลไก จึงเกิดขึ้น คงอยู่ และสูญสลายโดยผ่านกระบวนการคัดสรร ของสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนผู้แสดงทางสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงกล่าวได้ว่า กลไกสังคมในการสร้าง เสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อาศัยการปฏิสัมพันธ์ทาง สังคมของคน กลุ่ม หรือองค์กรในสังคมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคล ทั้ง ภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม โดยกลไกสังคมนี้มีลักษณะเด่นอยู่ในรูปของการสื่อสารที่พบในกลุ่ม ที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 5 ลักษณะเด่น ได้แก่ การสื่อสารภายในตนเอง การ สื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารภายในกลุ่ม การสื่อสารระหว่างกลุ่ม และการสื่อสารสาธารณะ กระบวนการสื่อสารกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

กลไกสังคมที่สามารถสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มที่ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่ง ผลิตภัณฑ์ได้จะต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ที่มี บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกทางสังคมผ่านการรับรู้ การมีส่วนร่วม และกระบวนการสื่อสาร อย่างมีคุณภาพของผู้แสดงทางสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนทุกภาคส่วน กระบวนการ พัฒนากลไกสังคมที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ประเมินผลงานร่วมกัน เพื่อแสวงหาแนวทาง ในการพัฒนาทั้งผลผลิตและกระบวนการกลุ่ม ดังนั้น ในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม ภาคีภาคส่วนและผู้แสดงทางสังคมที่เกี่ยวข้อง นักพัฒนาสังคมจึงควรต้องพัฒนายุทธศาสตร์ที่ เหมาะสมเพื่อออกแบบกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิก กลุ่ม โดยเน้นที่ความต่อเนื่อง ความหลากหลาย และความยืดหยุ่นตามบริบททางสังคมวัฒนธรรม และสภาพวัฒนธรรมของกลุ่ม

The purposes of this study were two folds. Firstly, the study was aiming to look into ways and means to improve or establish group empowerment in working process among these projects. Subsequently, the second purpose was to investigate existing social mechanism and working process in One Tambon One Product (OTOP) projects. The procedure of study combined both quatitative and qualitative approaches. It began with a questionnaire and interview survey of the chairmen or key persons of 203 groups of community OTOP projects, rated 1-5 star in lower northern provinces. Frequencies of responses of all items were reported with corresponding percentages, means, and standard deviation. These results were then compared to criteria derived from content analysis and conclusions from various literatures. The qualitative procedure was conducted through indepth interviews with the chairpersons and focus group interview with group members of 10 projects with best practice. Similarity, difference, and variation were analyzed in view of a draft of social mechanism for group empowerment. The draft was presented for discussion and indepth interview to government experts and academicians. The improved version was ratified by leaders in private sector and general public through grass-root technique. Suggestions from all concerned parties were analyzed and finally conclusion of the model was consequently made.

The finding revealed that social mechanism for group empowerment in OTOP projects was actually originated and adapted in corresponding to member' s daily routine

in form of social interactions both intra-and inter-groups. Different concerned parties and stakeholders had been respectively contributing in terms of motivating, encouraging and supporting. In these dynamic and complex environment, modification of social mechanism had been originated, sustained and abolished due to particular selection process of the members and stakeholders. It could be said that social mechanism for group empowerment in OTOP projects depended on social interaction in organization on collected grouping through the process of information exchange both within and between groups. There were five main social mechanism in evidence. They were intrapersonal communication, interpersonal communication, within group communication, between group communication, and public communication, with four key components are sender, message, channel, and receiver.

Social mechanism that led to group empowerment in OTOP projects had been systematic and continual preceding. Each and every member of the group had to be actively involved in carrying out his or her role in social participation and mechanism. Perception, participation and quality communication process played a major role in all community development. Both within self and within group assessment were critical in igniting the process of self renewing in viewed of sustainable development. Hence, self assessment was an unavailable in empowerment. In building capacity for group empowerment, all concerned parties had to find an appropriate strategy in designing effective communication and social interaction activities. Continuity, diversity and flexibility according to social and cultural context had to be an essential consideration.